

Feeding Babies 3: Special Relationship

Rabbanit Leah Sarna | Drisha Institute for Jewish Education | 13 Kislev 5783

I. Special Relationship → Mom & Baby

1. Bava Metzia 87a:12-13

In reference to Sarah having given birth to Isaac, the verse states: **“And she said: Who would have said to Abraham that Sarah should nurse children?”** (Genesis 21:7). The Gemara asks: **How many children did Sarah nurse?** Why does the verse use the plural form when she had only one child? **Rabbi Levi says: That day when Abraham weaned his son Isaac, he prepared a great celebratory feast. All of the nations of the world were gossiping and saying to each other: See this old man and old woman who brought a foundling from the market and are saying: He is our son, and moreover they are making a great feast to bolster their claim. What did Abraham, our forefather, do? He went and invited all of the great men of that generation, and Sarah, our foremother, invited their wives. Each and every one of the wives brought her child with her but did not bring her wet nurse. And a miracle occurred to Sarah, our foremother, and her breasts were opened like two springs, and she nursed all of these children. And still those people were gossiping and saying to each other: Even if Sarah, at ninety years of age, can give birth, can Abraham, at one hundred years of age, father a child? Immediately, the countenance of Isaac’s face transformed and appeared exactly like that of Abraham. Everyone exclaimed and said: “Abraham fathered Isaac”** (Genesis 25:19).

2. Berakhot 3a:6-7

The Gemara responds: **Actually, Rabbi Eliezer holds that the night consists of three watches, and he employs this particular language of watches in order to teach us: There are watches in heaven and there are watches on earth;** just as our night is divided into watches, so too is the night in the upper worlds. **As it was taught in a baraita: Rabbi Eliezer says: The night consists of three watches, and over each and every watch, the Holy One, Blessed be He, sits and roars like a lion** in pain over the destruction

בבא מציעא פ"ז א'ר"ב-ר"ג

(בראשית כא, ז) ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה כמה בנים הניקה שרה אמר רבי לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אומות העולם מרננים ואומרים ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בנינו הוא ולא עוד אלא שעושיין משתה גדול להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהם וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות והניקה את כולן ועדיין היו מרננים ואומרים אם שרה הבת תשעים שנה תלד אברהם בן מאה שנה יוליד מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם פתחו כולם ואמרו (בראשית כה, יט) אברהם הוליד את יצחק

ברכות ג' א'ו'-ז'

לעולם קסבר שלש משמרות הוי הלילה, והא קממשמע לן: דאיפא משמרות פרקיע ואיפא משמרות בארעא. דתנא, רבי אליעזר אומר: שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג פארי, שפאמר: "ה' ממרום ישאג, וממעון קדשו יתן קולו ישאג על גוהו". וסימן לדבר: משמרה ראשונה תמור גוער, שנייה פלבים צועקים,

of the Temple. This imagery is derived from a reference in the Bible, as it is stated: **“The Lord roars [yishbag] from on high, from His holy dwelling He makes His voice heard. He roars mightily [shaog yishbag] over His dwelling place,** He cries out like those who tread grapes, against all the inhabitants of the earth” (Jeremiah 25:30). The three instances of the root *shin-alef-gimmel* in this verse correspond to the three watches of the night. **And signs of the transition between each of these watches in the upper world can be sensed in this world: In the first watch, the donkey brays; in the second, dogs bark; and in the third people begin to rise, a baby nurses from its mother’s breast and a wife converses with her husband.**

שְׁלִישִׁית. תִּינוּק יוֹנוֹק מִשְׁדֵי אִמּוֹ, וְאִשָּׁה
מִסְפָּרֶת עִם בְּעָלָהּ.

3. Sifrei Bamidbar 89:1

Variantly: "and its taste was like the 'sap' (leshad) of oil": Just as the breast (shad) is "primary" to an infant, and everything else, secondary. Variantly: Just as the breast, if an infant sucks it the whole day, it does not harm it, so, the manna; if Israel ate it a whole day, it would not harm them. Variantly: Just as the breast, which produces one kind, which changes into many kinds, so, the (taste of the) manna changed for Israel into any taste that they desired, except for that of the five kinds (viz. Ibid. 5). An analogy: (A doctor) tells a (nursing) woman: Do not eat garlic and onion for the sake of the infant. Variantly: Just as the breast, an infant suffers when it withdraws from it, so, Israel suffered when they withdrew from the manna, viz. (Joshua 5:12) "And the manna ceased the following day, when they ate from the grain of the land."

ספרי במדבר פ"ט:א'

ד"א והיה טעמו כטעם לשד השמן. מה הִדְדָה הַזֶּה לְתִינוּק עֵיקָר וְהַכֹּל טְפִילָה לּוֹ – כִּךְ הִיָּה הַמֵּן עֵיקָר לְיִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל טְפִילָה לָהֶם. ד"א מֵהַ הִדְדָה הַזֶּה אֶפִּילוֹ תִינוּק יוֹנוֹק הַיָּמֵנוּ כֹּל הַיּוֹם כּוֹלוֹ אֵינּוּ מְזִיקֵנוּ – כִּךְ הַמֵּן אֶפִּילוֹ יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִים מֵהֶם כֹּל הַיּוֹם כּוֹלוֹ אֵינּוּ מְזִיקֵנוּ. ד"א מֵהַ הִדְדָה הַזֶּה שֶׁהוּא מִיָּן אַחַד וּמִשְׁתַּנֶּה לְמִינִים הַרְבֵּה – כִּךְ הִיָּה הַמֵּן מִשְׁתַּנֶּה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְכֹל דְּבַר שֶׁהֵם רּוֹצִים. מִשָּׁל אוֹמֵר לְאִשָּׁה: אַל תֹּאכְלִי שׁוֹם וּבְצַל מִפְּנֵי הַתִּינוּק. ד"א מֵהַ הִדְדָה הַזֶּה תִינוּק וּמְצַטֵּעַר בְּשַׁעַת שְׁפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ – כִּךְ הִיָּה יִשְׂרָאֵל מְצַטֵּעֵרִים בְּשַׁעַת שְׁפִירֵשׁוּ מִן הַמֵּן, שְׁנֹאמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ה') וַיִּשְׁבּוּת הָעַם מִמַּחֲרַת.

II. Special Relationship → Wetnursing

4. Exodus 2:5-10

The daughter of Pharaoh came down to bathe in the Nile, while her maidens walked along the Nile. She spied the basket among the reeds and sent her slave girl to fetch it. When she opened it, she saw that it was a child, a boy crying. She took pity on it and said, "This must be a Hebrew child." Then his sister said to Pharaoh's daughter, "Shall I go and get you a Hebrew nurse to suckle the child for you?" And Pharaoh's daughter answered, "Yes." So the girl went and called the child's mother. And Pharaoh's daughter said to her, "Take this child and nurse it for me, and I will pay your wages." So the woman took the child and nursed it. When the child grew up, she brought him to Pharaoh's daughter, who made him her

שְׁמוֹת בִּי:הִי-י'

וַתֵּרֶד בַּת־פַּרְעֹה לְרַחֵץ עַל־הַיָּאֵר וַנְּעֻרְתֶּיהָ הִלְכֹת עַל־יַד הַיָּאֵר וַתֵּרֶא אֶת־הַתְּבָחָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת־אֲמָתָהּ וַתִּקְחֶהּ: וַתִּפְתַּח וַתֵּרְאֶה וְאֶת־הַיֶּלֶד וְהִנֵּה־נֹעֵר בִּכָּה וַתִּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לֹד הַיְהוּדִי הַעֲבָרִים זֶה: וַתֹּאמֶר אַחַת־וְאֶל־בַּת־פַּרְעֹה הֲאֵלֶּה וְקִרְאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיָּנֻקָּת מִן הָעִבְרָיִת וַתִּיַּנֵּק לָךְ אֶת־הַיֶּלֶד: וַתֹּאמֶר־לָהּ בַת־פַּרְעֹה לְכִי וַתִּלְדִּי הָעֲלָמָה וַתִּקְרָא אֶת־אִם הַיֶּלֶד: וַתֹּאמֶר לָהּ בַת־פַּרְעֹה הֲיִלְכִי אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה וַהֲיִנְקֶהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֶּן אֶת־שְׂכָרָךְ וַתִּקַּח

son. She named him Moses, explaining, "I drew him out of the water."

הַאִשָּׁה הַגֵּדָה וְתַנְיָקָהּ: וַיִּגְדֵל הַיֶּלֶד
וְתַבְּאֵהוּ לְבֵת־פַּרְעֹה. וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וְתַקְרָא
שְׁמוֹ מֹשֶׁה וְתֹאמַר כִּי מִן־הַמַּיִם מָשִׁיתָהוּ:

5. Sotah 12b

"Then said his sister to Pharaoh's daughter: Shall I go and call you a nurse of the Hebrew women, that she may nurse the child for you?" (Exodus 2:7). The Gemara asks: **And what is different** that Pharaoh's daughter would specifically want a nurse **of the Hebrew women?** The Gemara answers: This teaches that prior to this, **they took Moses around to all the Egyptian wet nurses and he did not agree to nurse** from any of them, as **he said:** Shall a mouth that in the future will speak with the Divine Presence actually nurse something impure? And this is as it is written: **"Whom shall one teach knowledge?** And whom shall one make understand the message?" (Isaiah 28:9). The prophet is asking: **To whom shall God teach the knowledge of the Torah, and to whom shall God make to understand the message** of the Torah? The answer is as the verse continues: **"Them that are weaned from the milk, them that are drawn from the breasts"** (Isaiah 28:9). The conclusion of the verse indicates that the Torah should be taught to the one who did not want to nurse from the milk of a gentile woman, i.e., Moses.

סוטה יב עמוד ב

וְתֹאמַר אַחֲוֹתָיו אֶל בֵּת פַּרְעֹה הַאֲלֹף
וְקִרְאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל מִן הַעֲבָרִיּוֹת
וּמֵאֵי שָׁנָא מְעַבְרִיּוֹת מְלַמֵּד שְׂהִתְזַירוּהוּ
לְמֹשֶׁה עַל כָּל הַמְצָרִיּוֹת פּוֹלְן וְלֹא יִבֶּק
אָמַר פֶּה שְׁעֵתִיד לְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה
יִיבֶק דְּבַר טָמֵא וְהִינֵנו דְּכֹתִיב אֶת מִי
יִזְרֶה דְּעָה וְגו' לְמִי יִזְרֶה דְּעָה וְלְמִי יִבִּין
שְׂמוּעָה לְגִמּוּלֵי מַחְלָב וְלַעֲתִיקֵי מְשֻׁדִּים

דבר טמא - זו שאכילתה דברים טמאים
והתנינו טועם בחלב כל מה שתאכל
כדאמר' ביומא (דף עה:) גבי לשד
השמן:

את מי יורה דעה - למי לימד הקב"ה
תורה למי שגמל והפריש עצמו מחלב
טמא ונעתק מן השדים הטמאים כמו
ויעתק משם (בראשית יב):

6. Avodah Zarah 26a:4

MISHNA: A Jewish woman may not deliver the child of a **gentile woman, because** in doing so **she is delivering a child** who will engage in **idol worship. But** one may allow a **gentile woman to deliver** the child of a **Jewish woman.** Similarly, a **Jewish woman may not nurse the child of a gentile woman, but** one may allow a **gentile woman to nurse the child of a Jewish woman** while the gentile woman is **on** the Jewish woman's **property.**

עבודה זרה כ"ו א:ד'

מתני' בת ישראל לא תיילד את העובדת
כוכבים מפני שמילדת בן לעבודת
כוכבים אבל עובדת כוכבים מילדת בת
ישראל בת ישראל לא תניק בנה של
עובדת כוכבים אבל עובדת כוכבי'
מניקה בנה של ישראל ברשותה:

7. Avodah Zarah 26a:9

§ The mishna teaches that **a Jewish woman may not nurse** the child of a gentile woman. **The Sages taught: A Jewish woman may not nurse the child of a gentile woman because** in doing so **she is effectively raising a child** who will engage in **idol worship. And** one may not

עבודה זרה כ"ו א:ט'

בת ישראל לא תניק: ת"ר בת ישראל לא
תניק בנה של עובדת כוכבים מפני שמגדלת
בן לעבודת כוכבים
ועובדת כוכבים לא תניק את בנה של בת
ישראל מפני שחשודה על שפיכות דמים

allow a gentile woman to nurse the child of a Jewish woman because she is suspected of bloodshed; this is the statement of Rabbi Meir. And the Rabbis say: One may allow a gentile woman to nurse the child of a Jewish woman when other women are standing over her, but not when the gentile woman is alone together with the child. And Rabbi Meir says: Even when other women are standing over her one may not allow a gentile woman to nurse the child, because there are times when she smears poison intended for him upon her breast when she is outside the house, and subsequently kills him with it while nursing.

דברי ר"מ וחכ"א עובדת כוכבים מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אבל לא בינו לבינה ורבי מאיר אומר אפילו אחרות עומדות על גבה נמי לא דזימנין דשייפא ליה סמא לדד מאבראי וקטלא ליה

8. Yevamot 114a

Come and hear: A child may regularly suckle from a gentile woman; and a child may suckle from a non-kosher animal. And in both cases one need not be concerned that he might be considered one who suckles from a detestable creature. But one may not feed a child unslaughtered animal carcasses, or animals with wounds that will cause the animals to die within twelve months [tereifot], or repugnant creatures, or creeping animals. A child may suckle from all these, including the non-kosher creatures, even on Shabbat

יבמות קיד א

תא שמע: יונק תינוק והולך מגויקה ומבהמה טמאה, ואין חוששין ביונק שקץ. ולא יאכילנו גבלות וטרפות שקצים ורמשים. ומכילן יונק מהם ואפילו בשבת.

9. שולחן ערוך, יורה דעה פ"א:ז'

הגה... חלב מצרית כחלב ישראלית ומ"מ לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית דחלב עובדת כוכבים מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע (ר"נ פא"מ בשם הרשב"א) וכן לא תאכל המינקת אפי' ישראלית דברים האסורים (הגהות אש"ר) וכן התינוק בעצמו כי כל זה מזיק לו בזקנותו:

10. בן איש חי, הלכות ב, אמור י"ד:א'

חלב נכרית, אף על פי דמן הדין דינו כחלב ישראלית, עם כל זה, אם צריך לתינוק מינקת, ישתדלו מאד שלא להניקו מן הנכרית, מפני דחלב נכרית מטמטם הלב ביראת שמים, ומוליד בו טבע רע ואכזריות; ואע"פ שזאת הנכרית יושבת בבית ישראל ואוכלת מאכלים של היתר בלבד - שומר נפשו ירחק ממנה ולא ייתן את בנו לה להיניקו; אבל היכא דאי אפשר בישראלית בשום אופן, שרי, דהוי סכנה; ועיין משבצות זהב ו"שירי-ברכה". ואפילו מינקת ישראלית, אם תאכל בזמן יניקה דברים רעים, כגון שיש לה חולי שיש בו סכנה, ואמר הרופא שתשתה חלב אתון וכיוצא לרפואה, אז חלבה יזיק לתינוק היזק נפשי; וכן תזהר שלא תאכל מוח ולב וכבד בזמן היניקה; וכן התינוק עצמו אע"פ שהוא קטן הרבה, לא יניחוהו לאכול דברים אסורים.

III. Special Relationship → Body

11. בראשית רבה נ"ג:ט'

ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה (בראשית כא, ז), רבי פינחס משום רבי חלקיה מי אמר מי דבר אין פתיב כאן, אלא מי מלל, רמזו שהוא מוליד למאה שנה מנן מל"ל. רבי פנחס אמר קומתו של אברהם אבינו היתה יבשה

ונעשה מלילות. היניקה בנים שרה, היניקה בן אין פתיב פאן, אמנו שרה היתה צנועה יותר מדאי. אמר לה אבינו אברהם אין זו שעת הצניעות אלא גלי את דדיה, כדי שידעו הכל שהתחיל הקדוש ברוך הוא לעשות נסים, גלית את דדיה והיו נובעות חלב פשני מעינות, והיו מטרוניות באות ומיניקות את בניהם ממנה, והיו אומרות אין אנו כדי להניק את בניהנו מחלבה של צדקת. רבנן ורבי אחא, רבנן אמרי כל מי שבא לשם שמים, נעשה ירא שמים. רבי אחא אמר אף מי שלא בא לשם שמים נתן לו ממשלה בעולם הזה, כיון שהפליגו עצמן בסיני ולא קבלו את התורה נטלה מהם אותה הממשלה.

12. Berakhot 10a:15-17

He nursed from his mother's breast, his third world, and he looked upon her bosom and said a song of praise, as it is stated: "Bless the Lord, O my soul, and do not forget all His benefits [gemulav]" (Psalms 103:2). The etymological association is between *gemulav* and *gemulei mehalav*, which means weaned from milk (Isaiah 28:9). We still must understand, however, **what is** meant by **all His benefits?** What in particular is praiseworthy in what God provided, beyond merely providing for the infant? **Rabbi Abbahu said:** In contrast with most other animals, God **placed her breasts** near her heart, **the place** that is the source of understanding. **What is the reason** that God did this? **Rav Yehuda said: So that** the nursing child **would not look upon the place of** his mother's nakedness. **Rav Mattana said: So that** the child **would not nurse from a place of uncleanness.**

ברכות י' א:ט"ו-י"ז

ינק משדי אמו ונסתפל בדדיה ואמר שירה, שנאמר: "ברכי נפשית את ה' ואל תשכחי כל גמוליו". מאי "כל גמוליו". אמר רבי אבהו: שעשה לה דדים במקום בינה. טעמא מאי? אמר רב יהודה: כדי שלא יסתפל במקום ערוה. רב מתנא אמר: כדי שלא ינק ממקום הטנופת.

13. Gittin 89a:2-4

§ **Rava said: If a rumor circulated in the city that a woman engaged in licentious sexual intercourse, we are not concerned** that the rumor is true with regard to her eligibility to marry a priest. **What is the reason** for this? It is assumed that people **saw her** engage in **merely licentious behavior**, in a manner that does not disqualify her from marrying a priest. This statement is **parallel to** one side of a dispute among the *tanna'im*: If a woman **ate in the marketplace, walked with her neck stretched forward** in an arrogant manner **in the marketplace, or nursed in the marketplace, with regard to all of these cases** **Rabbi Meir says** that **she must leave** her husband, since all of these behaviors are considered licentious behavior. **Rabbi Akiva says** that she must leave him only **once the women who spin [mozerot] by the moonlight converse about her** having engaged in promiscuous sexual intercourse, as this indicates that the matter is well known and accepted as fact. **Rabbi Yohanan ben Nuri said to him: If so, you have not allowed any daughter of Abraham our forefather to remain with her husband, i.e., all wives will be forced to leave their husbands, as it**

גיטין פ"ט א:ב'-ד'

אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה מאי טעמא פריצותא בעלמא הוא דחזו לה פתנאי אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק ככולן רבי מאיר אומר תצא רבי עקיבא אומר משישאו ויתנו בה מותרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי אם בן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיששבת תחת בעלה והתורה אמרה כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה להלן דבר ברור אף כן דבר ברור

is common for women to slander their peers. **And the Torah said: “Because he has found some unseemly matter in her, and he writes her a scroll of severance”** (Deuteronomy 24:1), **and it says over there: “At the mouth of two witnesses, or at the mouth of three witnesses, a matter shall be established”** (Deuteronomy 19:15). **Just as there**, the word “matter” is referring to **a clear matter**, as it is established through witnesses, **so too here**, the unseemly matter that is considered a cause for divorce is also referring to **a clear matter** that was not established merely through a rumor. Rava’s statement is in accordance with this opinion.

14. Mishnah Challah 2:3

A woman may sit and separate hallah while she is naked, since she can cover herself but a man may not. If one is not able to make one’s dough in cleanness he should make it [in separate] kavs, rather than make it in uncleanness. But Rabbi Akiva says: let him make it in uncleanness rather than make it [in separate] kavs, just as he calls the clean, so too he calls the unclean; this one he calls hallah with the Name, and the other he also calls hallah with the Name, but [separate] kavs have no portion [devoted] to the Name.

משנה חלה ב'ג'

האשה יושבת וקוצה חלתה ערמה, מפני שהיא יכולה לכסות עצמה, אבל לא האיש. מי שאינו יכול לעשות עֲסֹתוֹ בְטָהֳרָה, יַעֲשֶׂנָה קִבּוּן, וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְטָמְאָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, יַעֲשֶׂנָה בְטָמְאָה וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים, שְׁכִנְשָׁם שְׁהוּא קוּרָא לְטָהוּרָה, כְּדָּהּ הוּא קוּרָא לְטָמְאָה, לְזוּ קוּרָא חֲלָה בְשֵׁם וְלְזוּ קוּרָא חֲלָה בְשֵׁם, אֲבָל קִבִּים אֵין לָהֶם חֲלָק בְּשֵׁם:

15. ר"ש משאנץ על משנה חלה ב'ג':א'

וקוצה חלתה ערומה. מברכת להפריש חלה מן העיסה ואע"פ שמזכרת שם שמים דכיון שיושבת מתכסת ערותה ערומה בין יריכה אבל האיש ביציו וגידיו בולטין ומדקדק בירושלמי (שם) הדה אמרה עגבות אין בהן משום ערוה הדה איתמר לברכה אבל להביט אפי' כל שהוא אסור כדתניא המסתכל בעקיבה כמסתכל בבית הרחם והמסתכל בבית הרחם כאילו בא עליה ובפרק מי שמתו (ברכות דף כד.) מוקי לה כגון שהיו פניה טוחות בקרקע כלומר דבוקות ומכוסות בקרקע:

16. Shulchan Arukh, Orach Chayim 206:3

All of these blessings [on food and beverages] need to not interrupt between blessing and eating (or drinking), and one needs to make the blessing(s) audible; and if one does not make it audible, one has fulfilled one’s obligation, as long as the words depart from one’s lips. And the blessings can be spoken in any language. And one should not bless nakedly until one

שולחן ערוך, אורח חיים ר"ו:ג'

כל אלו הברכו' צריך שלא יפסיק בין ברכ' לאכיל': הגה יותר מכדי דיבור [ב"ש שם שיבולי לקט] וצריך להשמיע לאזניו ואם לא השמיע יצא ובלבד שיוציא בשפתיו ונאמר' בכל לשון ולא יברך ערום עד שיכסה ערותו במה דברי' אמורים באיש אבל אשה יושבת ופניה של מטה טוחות בקרקע כי בזה מתכסה ערותה (ועיין לעיל סי' ע"ד סעיף ד') ואפילו אם אינו ערום אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגולה אסור לברך:

covers one's genitalia. What are speaking about?
With a man. But, with a woman, she may sit
with her lower genitalia being covered by the
ground, since this covers her genitalia. And even
if he is not naked, but if his heart does not see
his genitalia or that his head is uncovered, it is
forbidden for him to bless.

Source Sheet created on Sefaria by Leah Sarna